

S**E E****I N G****IS BELIEVING**

MANY OF THE TOPICS INCLUDED
IN THE PARDES CURRICULUM
ARE FAR-REACHING AND HAVE
BROAD RAMIFICATIONS.

THE INTENT OF PARDES IS TO
PROMOTE SENSITIVITY AND
SPIRITUAL GROWTH THROUGH
EXPOSURE TO A VARIETY OF
TORAH SOURCES.

IT IS NOT WITHIN THE PURVIEW
OF PARDES TO ARRIVE AT
CONCLUSIONS RELEVANT TO
DECISIONS OF HALACHA.

PLEASE CONSULT YOUR RABBI
FOR PERSONAL DECISIONS.

Belief

How do you know? On what do you base your beliefs? Is seeing really believing? Perhaps, but certainly there are many things you believe in that you have never seen. Have you ever checked your father's DNA just to make sure you are related? Have you actually seen the money that is supposed to be in your bank account?

There are many factors that go into our belief system: trust, logic, historical evidence, faith and, not the least, our own predilections for what we want to be true. So that just as it is intellectually dishonest to say, "I believe even if I don't know," it may be dishonest to say, "I only believe in what I do know."

There are things that we want to believe and there are things that we do not want to believe. Aldus Huxley, in his *Confessions of a Professional Atheist*, writes: "I didn't want the world to have a meaning so I proved that it has no meaning. For myself as well as for most people in my generation the philosophy of meaninglessness was a tool to attain freedom from any moral framework. We were against a moral code because it disturbed our freedom."

He did not want to believe so he "proved" that it wasn't so, for as the great Rabbi Elijah of Vilna put it, Truth obligates.

On the other hand, there were men and women in our history who couldn't tell an aleph from a beit, yet were so firm in their beliefs that they were ready to give up their lives for them. It is an historical fact

that during the Spanish Inquisition, the simple men and women withstood the test of dying for the sanctification of G-d's name more than the greatest Jewish philosophers.

This issue of Pardes is an exercise in honesty, an introspection of our souls to locate the source of our beliefs and disbeliefs. There is an old saying that faith begins where knowledge ends. Perhaps we ultimately have to admit that we all have faith, the only question is in what. If faith is something we choose, then we would be better off examining our desires and not our beliefs. And if faith is a function of the soul, rather than the intellect, then it is not in our laboratories that we need to search, but rather in the deepest recesses of our heart.

Rabbi Yaacov Haber

HOW WOULD YOU RESPOND?

TWO MEN, BOTH SERIOUSLY ILL, OCCUPIED THE SAME HOSPITAL ROOM. One man was allowed to sit up in his bed for an hour each afternoon to help drain the fluid from his lungs. His bed was next to the room's only window. The other man had to spend all his time flat on his back. The men talked for hours on end. They spoke of their wives and families, their homes, their jobs, their military service, where they had been on vacation. And every afternoon when the man in the bed by the window could sit up, he would pass the time by describing to his roommate all the things he could see outside the window. The man in the other bed began to live for those one-hour periods where his world would be broadened and enlivened by all the activity and color of the world outside. The window overlooked a park with a lovely lake. Ducks and swans played on the water while children sailed their model boats. Young lovers walked arm in arm amidst flowers of every color of the rainbow. Grand old trees graced the landscape and a fine view of the city skyline could be seen in the distance.

As the man by the window described all this in exquisite detail, the man on the other side of the room would close his eyes and imagine the picturesque scene. One warm afternoon, the man by the window described a parade passing by. Although the other man couldn't hear the band - he could see it in his mind's eye as the gentleman by the window painted the descriptive picture.

Days and weeks passed. One morning, the day nurse arrived to bring water for their baths only to find the lifeless body of the man by the window, who had died peacefully in his sleep. She was saddened and called the hospital attendants to take the body away. As soon as it seemed appropriate, the other man asked if he could be moved next to the window. The nurse was happy to make the switch, and after making sure he was comfortable, she left him alone. Slowly, painfully, he propped himself up on one elbow to take his first look at the world outside. Finally, he would have the joy of seeing it for himself. He strained to slowly turn and look out the window beside the bed. It faced a blank wall. The man asked the nurse what could have compelled his deceased roommate to describe such wonderful things outside this window. The nurse responded that the man was blind.

It is customary to recite the following prayer before entering into a Torah discussion.

Shulchan Aruch O.H. 110

יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

May it be Your will, Hashem my G-d and G-d of my fathers, that You illuminate my eyes with the light of your Torah and that You save me from all stumbling blocks and errors, whether it be in discussions of what is prohibited and what is permitted or in monetary matters, whether it be in any other Halachic decisions or just in theoretical study. I pray that I do not make any mistakes, and if I do, my study partners should not take delight in them. I pray that I should not proclaim the impure pure or the pure impure, the permitted forbidden or the forbidden permitted. I pray that I should not derive joy from the errors of my study partner. Open my eyes and allow me to see the wonders of Your Torah because it is from G-d that all wisdom comes forth, it is from His mouth that I will acquire wisdom and understanding. Amen.

DISCUSSION POINTS

1 An atheist has no answers; a believer has no questions.
Jewish saying

2 A great scholar was once approached by a skeptic who said he had questions about the truth of Torah. The scholar replied, "You don't have questions, you have answers. You don't want to keep the Torah, so you justify yourself by formulating these questions. When someone gives you answers, you don't accept them, because you prefer to have the question."

Rabbi Issur Zalman Meltzer, Even HaEzel, Hilchos Meilah 8

Source, p. 23

Truth and Faith

3 Emet, truth, refers to something that we know to be true, either because our senses confirm it or because we have conclusive evidence. Emuna, faith, refers to something that we believe will come to be, even though it has not yet happened. For instance, the future redemption is not yet an accomplished fact. We don't know it, but we have perfect faith that it will take place as G-d has promised.

Chidushei HaRim Biography, p. 14

4 First, a person must believe that the source of all life is from G-d. If his belief is really pure, then the truth and inner meaning of all things will be revealed by G-d. For there is truth and there is faith. Truth is what is plainly revealed, like a clear lens. First comes faith, and through faith, one comes to truth.

Sfas Emes, Terumah 5631 Source, p. 24

5 Faith is the result of the refinement of the sensitive soul.
Chazon Ish, Emuna U'Bitochon 1:1

Source, p. 25 Biography, p. 15

6 Belief in G-d and in His Torah perfects the soul and allows man to dominate nature. Faith is higher than nature and therefore allows one to lead his life above nature. People with faith can perform miracles that people with only knowledge cannot. Knowledge lies within nature, faith stands above it.

Rabbi Yosef Albo, Ikrim 1:21

Source, p. 26 Biography, p. 15

7 During the Spanish Inquisition, almost all of those scholars who prided themselves on their intellectual comprehension violated their integrity on that bitter day (Ninth of Av, 1492). The simple men and women, however, withstood the test and sacrificed themselves and their possessions to sanctify their Creator.

Chasid Yavetz in Ohr HaChaim Source, p. 27 Biography, p. 16

8 The highest Jew is a simple Jew; but it is very complicated to become a simple Jew.

Rabbi Naftali Ropshitz Source, p. 28 Biography, p. 17

9 Someone was once walking with the saintly Chofetz Chaim, who spoke of matters of faith. Suddenly a question arose. "How do you know?" The Chofetz Chaim stopped walking and said, "I really don't understand your question. It is now daytime, how do you know that soon it will be night? Only because the Torah says 'day and night shall never cease.' (Genesis 8:22)

Mevakshei Torah Vol. 3 pg. 178

Source, p. 29 Biography, p. 18

10a "No one may judge alone, except the One"

Pirkei Avos 4:10 Source, p. 29

10b The Mishnah uses the term "the One" in referring to G-d to teach us that it is impossible for creatures such as ourselves, composed of multiple forces, to avoid mistakes and misjudgments, because our personality will always draw us to one side of the argument.

Chasid Yavetz, Pirkei Avos 4:1

Source, p. 29 Biography, p. 16

11 A personal interest in one side of an argument or another will completely disrupt the mind's ability to judge, so that one doesn't even consider the opposing argument. Self-interest will conceal all other opinions, and one's mind will refuse to accept them because of one's own predisposition.

Rabbi Eliyahu Dessler, Michtav M'Eliyohu 1, p. 53

Source, p. 30 Biography, p. 19

12 How can a person discern the truth, since all of us have our bias? The answer is that even personal biases do not conceal the truth completely. Even after a person convinces himself that the false way is true, still, he knows in his heart that the true way is more honest. This is a gift from G-d, Who doesn't allow our negative inclinations to hide the truth completely. Rather, each person can discern in his heart the true way.

ibid., p. 60 Source, p. 30

13 All of our understanding is only relative ...It is very difficult for a person to admit this. We prefer to think that we can grasp the absolute truth. We refuse to believe that after all our efforts, all we will attain is a truth relative to our own perspective. What good, then, is our relative perception of truth? It is valuable because our lives are relative to this world. This is the truth for us, created by G-d and bestowed upon us so that we may fulfill our purpose.

ibid. 3, p. 257 Source, p. 31

14 The experience of inner faith is so much stronger than the act of reason that unless a person is totally unencumbered in the ways of reason and intellect, faith will seem as the very antithesis of reason.

Rabbi A. Y. Kook, Midot HaRaya, Emunah 33

Source, p. 32 Biography, p. 19

15 Faith is not the absence of reason, it is a skill in its own right which, when cultivated, allows us to experience the ultimate.

Rabbi M. M. Schneerson of Lubavitch quoted in *Toward a Meaningful*

***Life* by Rabbi Simon Jacobson**

Biography, p. 20

AFTERWORD

Kovetz Maamarim (Collected Essays)

Rabbi Elchanan Wasserman zt"l

Excerpts from: **An Essay on Faith**

In paragraphs 1-5, Rav Elchanan discusses the connection between our thoughts and our emotions. How can the Torah command us to believe in G-d, when faith is an expression of the heart? How can a child be required to believe in G-d, when even the greatest philosophers have failed to grasp the truth of faith? How can non-Jews be required to believe in G-d, even if they have not been taught the truth? And why do people have such a hard time accepting the existence of G-d when His handiwork—the Creation—clearly testifies to it?

The resolution of this enigma can be found in the Torah. The Torah reveals something profound about human psychology when it commands, "Do not take bribes, for bribery blinds the eyes of the wise!" (Deuteronomy 16:19).

What is considered bribery? In legal terms, the smallest amount necessary to constitute a bribe is a "shaveh prutah" (not much more than a penny), this is also the minimum amount needed [for a court] to find a person guilty of stealing or of taking interest. This negative commandment, to never take a bribe, is directed not only at judges, but also at every person, even the wisest and most righteous, even Moses himself. Yes, if it could be imagined, even if Moses would take the tiniest bribe, a prutah, his perception of reality would be distorted; he would be incapable of bringing forth a just ruling.

At first sight, this is nothing short of amazing. Can we imagine Moses or Aaron twisting the law and judging falsely merely for the sake of receiving such miniscule benefit? But the Torah itself testifies to the possibility. We must therefore say that it is a psychological law: A person's will or desire [to gain some benefit] influences his mind [his ability to think straight]. Of course, it depends how strong the desire and how resolute the mind. A small desire will not exert much influence on

a great mind, whereas upon a lesser mind it will. A powerful desire [for gain] will exert even more influence. One thing is certain: no matter how miniscule, a desire for gain will always have some affect. Even the tiniest desire can cause the greatest mind to waver a fraction.

This is exemplified in the Talmud (Ketuvot 105b):

Rebbi Yishmael bar Yossi had a land tenant who used to bring him fruits from his [R. Yishmael's] orchard every Friday before Shabbat. Once, he came on a Thursday. R. Yishmael asked him: "What's changed this week?" "I have a court case this week," he answered. "Since I was coming to town anyway, I thought I would bring you your fruits." Rabbi Yishmael refused to take the fruits [even though they were his]. "I am disqualified from judging your case. "Two [other] rabbis sat and began to hear the land tenant's case. R. Yishmael sat [on the sidelines] watching. At every turn in the discussion, R. Yishmael felt himself wanting to give advice to his land tenant. "If only he would say this now... if only he would say this..." After the case was decided, he exclaimed, "O that the spirit of those who take bribes would explode! I refused to take what was rightfully mine [and I still couldn't help being biased and wanting to see him come out winning]. How much more those who actually take what it is not theirs!"

It is known that the sages [of the Talmud] were angelic in terms of their purity of consciousness and saintly character. We nevertheless see that the smallest degree of bias could cause them to incline away from the truth. How much more so the rest of us who are sunken in the desires of this world! The desire for gain literally bribes us, saying, "Hey, look, the world is free to do with as you please!" How powerful this bias is! How easily it distorts our perception and blinds us! For when a person has "bought into" a certain bias, he is incapable of recognizing any truth that flies in the face of that bias. As far as that truth is concerned, he might just as well be in a drunken stupor. He doesn't recognize its existence.

Now, of course, we shouldn't be astonished that so many great philosophers had difficulty believing that the world was created by a Purposeful Creator. Their minds were surely great, but their desire to

gain benefit from the pleasures of this world overcame their ability to think straight. Such a powerful bias can divert a person's mind to the point that he can say two plus two does not equal four, but five. A person cannot judge whether something is true unless his mind is free from any distorting influence vis a vis the thing he wishes to judge. On the contrary, if recognizing a particular truth in any way contradicts a bias that a person has bought into, no amount of intellect, even the intellect of a great person, can remove or overcome that bias.

The root of God-denial lies not in the distortion of the intellect in and of itself. It lies in the heart, i.e., in one's desire to gain benefit [from this world], that distorts and blinds the intellect.

It is clear now why the Torah commands, "Do not stray after your hearts..." (Deuteronomy 15:39), concerning which the sages commented, "Do not follow after the heart's desire to deny G-d" (Sifri Shlach 15:70). A person is obligated to subdue and sublimate his desires [for personal gain], because this is the only way his intellect will be free of any blinding influence! He will then automatically recognize the truth of the existence of a Creator. This is what Rabbi Akiva meant when he said that the world attests to the Holy One, blessed be He, Who created it.

Atheism really has no place in a person's mind. Its place, if man allows it to exist there, is the heart; in a person's desire for gain. And if one would be careful not to allow his desires to overcome him, he could never come to deny G-d's existence or attribute reality to any form of idolatry. It is a sign that one's desires have grown out of proportion if one is incapable of understanding this simple truth.

And the commandment to believe in G-d? It is a commandment not to allow one's desires to overcome one's intellect, so that one will automatically come to believe. In other words, there is no need to struggle to believe. One must simply remove the obstacles that stand in the way of belief. It will then come naturally, of itself.

Biography, p. 21

BIOGRAPHIES

Rabbi Yitzchak Meir Rothenberg Alter (The Chiddushei HaRim) (1799-1866)

Rabbi Yitzchak Meir was the founder and first rebbe of the Ger dynasty, which at one time counted over 100,000 Chasidim, and to this day remains one of the largest Chasidic groups. He was a child prodigy who was sought after by all the great Polish Chasidic leaders. The Rim's mother Chaya Sara, was an orphan who was raised by the Koznitzer Maggid, and the Maggid played a great role in Yitzchak Meir's early development. The Rim became a disciple of Rabbi Simcha Bunem of Pshischa and Rabbi Mendel of Kotzk. He once said that "according to Pshischa Chasidus a person does nothing with his external limbs, the main thing is the inner self, from which one is inspired to act."

Ger emphasized the centrality of Torah and self-development, the externals of Chasidus were minimized or disdained. Though Pshischa and Kotzk were elitist, Rabbi Yitzchak Meir showed how their principles could be embraced by all Jews. From Pshischa and Kotzk Ger absorbed a healthy skepticism of human motivation and the demands of the ego.

The Koznitzer admonished Rabbi Yitzchak Meir to propound chid-dushim (new thoughts) every day and one notes a freshness and dynamism in the Rim as well as in other Polish rebbes. In his approbation to Rabbi Bunem's Kol Simcha printed just 33 years after the latter's death, Rabbi Yitzchak Meir expresses the hope that "probably even today his words will inspire the hearts." Presumably he could only say "probably" because the new generation needed fresh inspiration. He interpreted Hillel's "if not now when" to mean that each moment has its own fresh demands.

Rabbi Yitzchak Meir was a true leader and was deeply involved in all political events affecting his flock. His halachic writings are characterized by scintillating brilliance and his non-halachic thought by great depth and warmth. The custom to make siyyumim during the nine days was seen by Rabbi Yitzchak Meir as motivated by a desire to bring Jews together in a harmonious spirit and thus rectify the sin of sinas chinam which had caused the destruction of the Temple.

Rabbi Yitzchak Meir's personal life was filled with tragedy. All his thirteen children died in his lifetime. When he finally consented to assume leadership after the death of the Kotzker he remarked: "I am not a rebbe. I do not want money. I do not care for honor. All I want is to spend my years bringing the children of Israel nearer to their Father in Heaven." **M.G.**

Rabbi Avrohom Yeshaya Karelitz (1878-1953)

The "Chazon Ish" devoted his life to the study of Torah, although he also learned sciences such as astronomy, anatomy, and mathematics, since he felt that a knowledge of these subjects was necessary for a full understanding of Jewish law and practice. In Vilna in 1911, Rav Karelitz began publishing the work for which he is best known, the "Chazon Ish." In 1933, he moved to Eretz Yisrael where he held no official positions and yet he became known as a worldwide authority on all matters relating to Jewish law and life. He considered man's duty in life to be the constant study of Jewish law, aiming at the attainment of a maximum degree of perfection in religious observance. **M.G.**

Rabbi Yosef Albo (15th Century)

Rabbi Yosef Albo was a philosopher and theologian who was also a disciple of the great Rabbi Hasdai Crescas. He composed the Sefer Halkarim, which provides a clear and comprehensive picture of the thought of his time. He carefully analyzed the meaning of "Ikar" and disputed his predecessors as to the number of ikarim. Albo was a participant at the famous Tortosa disputation in 1413-1414. In Chapter 25, Part III, there is a record of his critique of Christianity at the disputation (printed in Husik's edition of the Ikarim) but this has been censored out of the Hebrew editions. He has highly original interpretations of Biblical passages and these

have been collected in separate volumes. He saw the importance of the mitzvah of honoring parents as that of guaranteeing acceptance of the kabbalah (tradition). Albo dealt at length with the question of how an Eternal Torah applies to constantly changing conditions. **M.G.**

Rabbi Yosef Yavetz (The Chasid or The Darshan, d. 1507)

Rabbi Yavetz was born in Spain and left there during the Expulsion in 1492. He finally settled in Mantua, Italy, and assumed an honored place in the community.

He was absorbed with the meaning of the Spanish Expulsion and why it occurred, and wrote an entire treatise, *Ohr HaChaim*, in which he provided his interpretation. According to R. Yavetz, the catastrophe resulted from Spanish Jewry's preoccupation with philosophy and secular knowledge which became their central focus, whereas Torah and mitzvot no longer were the primary purpose of their lives. He was not opposed to knowledge per se, but rather to the fact that it had supplanted Torah and mitzvot in importance. R. Yavetz testifies that only one in a hundred philosophers is preoccupied with Torah and mitzvot, and even those few are ambivalent. And in an oft quoted passage points out that the Jewish philosophers were the first to convert, whereas the simple folk, imbued with simple faith, refused to succumb. He quotes approvingly from R. Hai Goan, "those who say to you that one will attain knowledge of Torah through philosophy, do not listen to them and know that they have falsified the truth, for you will not find fear of sin, alacrity, modesty and holiness except among those who are preoccupied with Mishne and Talmud". He studied Maimonides' Guide with Abravanel whom he considered to be the finest interpreter of that work, but states that after Abravanel would provide an excellent explanation of the Guide he would add: "this is the meaning of Rabbeinu Moshe but not the intention of Moshe Rabbeinu".

R. Yavetz became increasingly interested in Kabbalah and encouraged R. Yehuda Chait, who was expelled from Lisbon and suffered terribly until he reached Mantua, to compose a classic Kabbalistic commentary. According to R. Yavetz, there are only three articles of faith, all derived from the passage "I shall be what I shall be" (Exodus 3:14), Creation of the World, Providence and Divine Unity, and Redemption under which he subsumed the thirteen principles of Maimonides. He wrote *Chasdai HaShem*, *Maamar HaAchdut* and *Yesod HaEmunah*. He also wrote commentaries

on Psalms and the Ethics of the Fathers. The latter work is extremely popular to this day. The great Chassidic sage, R. Tzvi Elmelech of Dinav, wrote an extensive commentary, *Mayan Ganim*, on the *Ohr HaChaim*. Besides the above printed works, R. Yavetz left many unprinted manuscripts. **M.G.**

Rabbi Naftali of Ropshitz (1760-1827)

Reb Naftali, whose maternal and paternal forebears were famed for their scholarship and piety, was born on the day the Baal Shem Tov died, and he proved to be one of the Besht's primary successors.

During his early years he studied in the Yeshiva of R. Meshulem Igra, one of the Torah giants of the time, where his fellow students were R. Mordechai Benet and R. Yaakov Loberbaum, who were to become two of the leading scholars of the next generation. R. Naftali then traveled to the famous R. Elimelech of Lizensk who at first refused to admit him because of his illustrious lineage. He later was associated with the greatest Zaddikim of the time, particularly R. Mendel of Riminav, R. Yaakov Yitzchok of Lublin (the Chozev), and R. Yisrael of Kozhnitz.

During the Napoleonic wars the Zaddikim were divided in their attitude towards Napoleon. R. Mendel of Riminav strongly supported Napoleon and felt the wars represented Gog and Magog and were a prelude to the Messiah. His disciple Reb Naftali, as well as R. Shneur Zalman, the Baal HaTanya, were strongly opposed, sensing that Napoleon's victory would introduce changes which would threaten the Jewish community's way of life.

Reb Naftali is a crucial figure in the development of Galician Chassidus. He was known for his profound wisdom, sharp sense of humor and musical gifts. In his later years he perceived that some Chassidim followed Chassidic practices but were negligent in basic halachic requirements, such as timely prayer and shemah, and questioned if it would not be better if the Chassidic way were replaced by greater concentration on Torah study.

Reb Naftali refused to give permission for the publication of his writings but with the concurrence of his famous disciple, R. Chaim Sanzer, his two works, *Zerah Kodesh* and *Ayala Shelucha* were finally published. R. Chaim recalled that though R. Chaim Vital had prohibited publication of the writings of the Holy Ari, his reluctance was overridden by later scholars.

The only praise that Reb Naftali permitted on his tombstone was "the singular one in his generation in the knowledge of G-d. (Yachid B'Doro B'Chochmat Elokim). **M.G.**

Rabbi Israel Meir Kagan, The Chofetz Chaim (1838-1933)

For almost one hundred years he lit up our world. His was a soul from on high whose only desire in life was to fulfill the wish of his Creator through lifting the worth of individual lives as well as the life of the Jewish people as a whole. This was the substance of the marvelous life of this giant of justice and kindness.

He could find no peace when contemplating the state of the nation regarding the grave sin of slander, until he composed his first work which carried the name with which he has been identified ever since: Chofetz Chaim...He also was inspired to produce a work, Ahavas Chesed (Love of Kindness) detailing the laws between man and man.

The emigration to America made him fearful for the well-being of Judaism in places where Jewish settlements were not well organized. He recognized the trials of the new immigrants and to fill their needs he wrote Nidchei Yisrael, (Dispersed of Israel), replete with detailed laws specifically related to the new life of the emigres and heartfelt words of inspiration and encouragement to strengthen them in overcoming obstacles and preserving their Judaism. And his caring eye observed the young conscripts forced to live far from any semblance of Jewish life and desperately in need of special guidance. For them he composed Machne Yisrael, (The Camp of Israel).

In spite of all the writings of his predecessors he found that he must clarify many laws of the first portion of the Shulchan Aruch, and composed his famous Mishna Brura, which is firmly established as an authoritative source.

And within his heart there burned a holy fire: the hope for the full salvation. The final redemption of Israel was his constant concern. For the arrival of that event the laws of Kodshim must be clear. But he saw that such learning was much neglected and so composed a monumental work on the order Kodshim, Likkutei Halachos.

In spite of all these undertakings he was totally involved in all matters of Torah support with youthful enthusiasm even when he was well into his ninties, traveling to anywhere he might help to strengthen activities on behalf of Torah.

This is but a too-brief overview of the life of an extraordinary man whose saintly presence we were fortunate to encounter and from whose saintly life and pure character we were privileged to feel the impact.

Excerpts from an article by Rabbi Avrohom Yitzchak Kook which appeared in the journal *HaHaid*. Translated by Matis Greenblatt for Fall 1983 issue of *Jewish Action Magazine*.

Rabbi Eliyahu Eliezer Dessler (1891-1954)

Rabbi Dessler was born into a family steeped in the musar movement founded by Rabbi Israel Salanter and he remained a musar personality for his entire life. However, his thought went considerably beyond the ordinary concerns of other musar thinkers and he integrated other systems and confronted different problems as well.

Most of Rabbi Dessler's education took place at the Kelm Talmud Torah where his father had been an outstanding disciple of R. Simcha Zissel. The family resided in Homel where Eliyahu had the opportunity to meet outstanding Chabad thinkers. In 1929, he became a rabbi in London and in 1941 accepted the directorship of the Gateshead kollel. Over the years, he became familiar with Kabbalistic and Hasidic thought, particularly the thought of Rabbi Zadok HaCohen and the Tanya.

His essays and letters have been collected in four volumes (several volumes under the title *Strive for Truth* have been edited and translated into English by Rabbi Aryeh Carmel). His topics include perennial questions such as free will and faith as well as contemporary problems in education, evolution and how to respond to the Holocaust.

His personal character and modesty complemented and affirmed his thought. On the last Sukkot of his life he visited the sukkah of the Chazon Ish. The Chazon Ish, upon seeing Rabbi Dessler, rose and rushed toward him. Not imagining that he was coming toward him, Rabbi Dessler turned to the door to see who the distinguished guest was that the Chazon Ish was so honoring. **M.G.**

Rabbi Abraham Yitzchak Kook (1865-1935)

The first chief rabbi of what was then Palestine, Rabbi Kook was perhaps the most misunderstood figure of his time.

Born in Latvia of staunch Hasidic and Mittnagdic stock, he retained throughout his life a unique blend of the mystical and the rational. He was a thorough master of the entire Halachic, Midrashic, philosophic, ethical, and Kabbalistic literature. But more important, he brought to bear the entire tradition upon the contemporary scene. He saw the return to Eretz Yisrael as not merely a political phenomenon to save Jews from persecution, but an event of extraordinary historical and theological significance. Rabbi Hutner once said that Rav Kook peered down on our world from great heights and hence his perspective was unique.

Above all, Rav Kook pulsed with a sense of the Divine. And, he sought to reach those who had strayed. He once quoted the rabbinic dictum that one should embrace with the right hand and rebuff with the left and commented that he was fully capable of rejecting, but since there were enough rejecters, he was fulfilling the role of embracer. On the other hand, he was never tolerant of desecration of Torah, as will be clear to any objective student of his life and works.

Though keenly aware of the huge numbers of non-observant Jews, he had a vision of the repentance of the nation. His concept of repentance envisioned in addition to the repentance of the individual, a repentance of the nation as a whole; a repentance which would be joyous and healing. He refused to reject Jews as long as they identified themselves as Jews. In a noteworthy exchange with his great friend, admirer, and opponent, Rabbi Yaakov David Willowski, Rav Kook explained the two components of a Jew: his essential nature — the *pintele yid*, and the path he had chosen in exercising free will. Even if the second element were weak, as long as the first was not repudiated, there was still hope.

He called for and envisioned a spiritual renaissance where “the ancient would be renewed and the new would be sanctified.” His vision of repentance disdained fear and apprehension and looked forward to “the poet of Teshuva, who would be the poet of life, the poet of renewal and the poet of the national soul waiting to be redeemed.”

Perhaps he was that poet.

Rav Kook's printed works to date are in excess of 30 volumes with many works still in manuscript. There are a number of translations into English of a small fraction of his works. **M.G.**

Rabbi Menachem Mendel Schneerson of Lubavitch (1902-1994)

The seventh Lubavitcher Rebbe, eldest son of the saintly Kabbalist, Rabbi Levi Yitzchak, Rav of Yekaterinoslav; fifth in direct paternal line from the Tzemach Tzedek; son-in-law of the Rebbe Rayatz.

As the leader of one of the largest Chassidic groups in the world the Rebbe expended a great deal of time and effort on outreach. “Chabad Houses”, - Outreach Centers - can be found on college campuses and in Jewish communities throughout the world. These centers conduct classes, distribute literature on Judaism and promote Mitzvah observance. A

Chabad house can be found almost anywhere in the world where there is a pocket of Jewish families.

The Rebbe was a renowned Torah Scholar and authored many Halachic, Chassidic and homiletic works. **Y.R.**

Rabbi Elchanan Wasserman (1875-1941)

The Hazon Ish once testified that Reb Elchanan totally fulfilled the principle “I placed G-d before me at all times”. In a generation renowned for its many great Roshei Yeshivot, he was distinguished not only for his great learning but for the impact his personality made on his students.

Reb Elchanan was born in Birz, Lithuania. He studied in the Telshe Yeshiva under R. Shimon Shkop. In 1897 he met R. Chaim Brisker and became his disciple. Whereas R. Shimon was concerned with the “why” R. Chaim said “One has to know what is stated, not why”. Reb Elchanan was deeply influenced by both but eventually developed his own approach.

A new era began for Reb Elchanan when he met the Chofetz Chaim in 1907. Though he had already served with noted success as Yeshiva head of Amtchislav and was now a mature man of 32, he joined the Kodoshim Kollolel of the Chofetz Chaim. Reb Elchanan viewed the Chofetz Chaim as a living Torah and trembled in his presence. The Chofetz Chaim became Reb Elchanan's lifetime role model. In 1910 he became a Rosh Yeshiva in Brisk until the outbreak of the war in 1914. In 1921, he became head of the Yeshiva Ohel Torah in Baranovitch, where he remained for the rest of his life. Because of his great influence the Yeshiva grew and, in spite of its abysmal poverty, attracted many hundreds of disciples.

Besides his role as yeshiva head, Reb Elchanan was deeply involved in communal matters, and was active in Agudas Israel. In addition to his lectures and Talmudic writings, he was also a thinker and interpreter of contemporary events and his ideas were published in a book of essays (Kovetz Maamorim). He maintained that just as the Torah provides guidance in strictly halachic matters, it also provides illumination of the era in which we live. Thus, for example, his essay, *The Footprints of the Messiah*, presented a sweeping view of modern life. Two of his main points are the rapid pace with which the world is developing in contrast to previous generations and the idol of nationalism which he saw as striving to replace Torah as the central factor of Jewish life. **M.G.**

He visited America in 1939 and though, he could have remained and avoided the imminent catastrophe, he never considered it as a possibility. He felt that he must return to his Yeshiva and be with his students.

While on a visit to Kovno the Germans declared war on Russia and Reb Elchanan was unable to return to the yeshiva. On July 6, 1941 Reb Elchanan was studying in the house of R. Avrohom Grodzensky, in the company of a group of scholars, when four armed Lithuanians came in shouting and taunting. It was obvious that the end was near and Reb Elchanan spoke his last words:

“Heaven apparently considers us righteous people, for it wants us to atone with our bodies for Jewry as a whole. So we must repent now...if we repent, we will thereby save the remaining Jews, our brothers and sisters, so that they will be able to carry on as the remnant of Jewry.” **M.G.**

SOURCES

2.

Rabbi Issur Zalman Meltzer, Even HaEzel, Hilchos Meilah 8

ושמעתי צעם גאון אחד שאמר לו אחד מהחפשים יש די קושיות, אמר לו הגאון אם היי לך קושיות ביי אפשר ליישב לך קושיותיך, החקרן הוא שהם אללך לא קושיות אלא תירוצים, אייך רוצה לשנוור דיני החורה ואחכ רוצה לתרץ ענמך לנכ אין אחכ שומר, ולכן אחכ ממליח לך קושיות וכס אללך תירוצים, וכשאונור לך תירוצים לא יתקבל אללך כי אחכ רוצה בהקושיות, ואמר הגאון שזכו מה ששנו חכמים בהגדה של פסח, בדבור רשע מה הוא אומר, שאומר בעל ההגדה ולפי שהוליא אח ענמו מן הכלל כפר צעיקר, לומר דלכאורה מקודם הוא כופר וא"כ מוליא ענמו מן הכלל, אבל צאמת אינו כן דקנת מה שכופר הוא צעביל שרואה להוליא ענמו מן הכלל ולהפטר נודיני החורה, וזכו הקבכ שכופר צעיקר.

מדת אמונה היא נעוה דקה מעדינות נפש אם האדם הוא צעל נפש, ושעתו שעת השקט, חפשי מרעצון תאווי, ושינו מרכיב מנחזה שמים לרום, וזכרון לעומק, הוא נרגש ונדבס, כי העולם נדמה לפניו כחידה סתומה, כמורה ונפלאה, והחידה הזאת מלפנת את לבו ומחווה, והוא כמחשלק, לא גשאר צו רוח חיים, צלחי אל החידה כל מעינו ומגמתו, ודעת פתרונה כלתה נפשו, ונצחר לו לצוא באש ובמים צשצילה, כי מה לו ולחיים, אם החיים הנעימים האלו ועלמים ממנו חכלות הבעלם, ונפשו סחרחרה ואכלה וכמה להצין סודה ולדעת שרעה והשערים ונעלו. האמנם כעדין הזה פלשו לא חוצשו עדין, והנה סוכה סכה ופלוט, כי לבו ראה כרבה משיון כצחינה אשר תחת השמש, אוחן כצחינות המראות צעלול, כי העולם שלפניו, נכנה צחכנית מעוצה ומתחשבה מראש, וכאילו מבדס חכם לייך לפניו את העולם בערם נצרא ופגע צשיכוצים מכריעים על כל שעל ושל, אצל מראו הגדול עמד לו להסיר כל המכשולים תחת לחתו. ומה נהדר המראה, ומה נפלאה חכניותו של צן האדם, ראה כחוכן שאי אפשר לו להיות צן אדם צאותו בכח שיכתיר תחת השמש, אם לא חכיונה לו ידיעות מפורעות מהנמלה צעולו מעדוממים וכאוממים והמולקים למיניהם, וצלעדי הידיעות האלו אין כל חיים למנוח האדם, השצ החוכן והמליח צמהשצחו מכונה, אשר צחמלעות האורה יגיוו כל הנמלאים על פני האדמה על המכונה

שפת פרשת שקלים אמת 185

לפי שאין אנו יכולים להחזיקם כראוי לנו כפי האמת האלקים אמת טו. וכי לך ה' האדקה ולט נוסח הפנים שמחלה תביב פנים בפנים דיבר ה' פתחם וכי ודקה חיה' לו כי נשאר בו כאשר לוט. וזה ההפך בין בני ישראל דכתיב לדקה תרומם גוי וחסד לתומים תעלה כי כל השפע והחסד של העכו"ם י"ח תעלה כפי ראיית גוים פתלק שעשה לו ראש בפ"ע. אבל בני התרוממות שלהם לבטל כל הראשית אל הקב"ה

לפי שאין אנו יכולים להחזיקם כראוי לנו כפי האמת האלקים אמת טו. וכי לך ה' האדקה ולט נוסח הפנים שמחלה תביב פנים בפנים דיבר ה' פתחם וכי ודקה חיה' לו כי נשאר בו כאשר לוט. וזה ההפך בין בני ישראל דכתיב לדקה תרומם גוי וחסד לתומים תעלה כי כל השפע והחסד של העכו"ם י"ח תעלה כפי ראיית גוים פתלק שעשה לו ראש בפ"ע. אבל בני התרוממות שלהם לבטל כל הראשית אל הקב"ה

פרשת תרומה

(תרלי"א)

במדבר ויקחו לי הדיד כי לקח טוב טו' יט
 טו כסף טו' זכב טו' מן הכסף
 נמרה מה לקח טו' מוכר נמך עמו טו' כי הורה
 יחנה לישראל כפי הכנת קבלתם. וזה ענין מושבתי
 כי הגל י"ח בתורה רק לכל אדם ניתן כפי רטוט
 בלחם. ולר"ך לזה אמונה לידע ברור כי כל המורגות
 וקדושה התורה גבוה מעל גובה הכל הלי ברטון
 והגנת האדם. ל' נשח בה' ועסק טוב טו' בזה"ק
 שעיך הכתומן הוא להיות מונבט בעבודת הש"י.
 כי ה"י יעזר. כי קן הוא. שקן ארץ ורעה אמונה.
 פי כי מקדם לר"ך להיות האמונה להאריך כי חיות
 הכל מהג"י. וכפי ציור האמונה בלב האדם. קן
 נשח בלחם. ומעלה חיות הנפשות סבכל דבר.
 וזה רעה אמונה כי י"ח תחת ומנונה. ותחת הוא מה
 קעלה ומשח. כתי' אספקלריא דברא. וע'
 אמונה וכן להגלות כתי' אמת. והוא חזון והטו
 האמונה. וכי ועשו לי מקדש ונכניו בתכם. פי'
 מקדש ע"ש פרישט והבדלה. שש"י קדוש. ונבדל
 מהכל. ונכניו הוא הגלות כבוד ית'. כי ע"י מה
 שחש יודע סבכל דבר ומשח עששח י"ח כח חיות
 מהג"י. וממילא י"ח כתי' קדוש. וע"י נכסל כל רטון
 האדם לנח הג"י קש כמעשה האל. וע"י וכה
 להגלות חיות הג"י כמעשה האל. וזה ונכניו
 בתכם כי הכל הלי צדום אף להמקן קדושתו ית'.
 ח"ש כתי' הנכר נמך עמו. וכן שחשתי באא"י
 כתי' וצלה"ה עמ"ש כרון הגבר אשר יבמה בה'
 ויהי ה' מנשחו. כי כפי נחומן האדם טו' י"ח. קן י"ח
 לו מונבט בלחם. וכי כתי' האדם מוד שודין
 לו. פי' כי ודאי הג"י תלך כיה כבוד. רק קש

נתקשה תמה במטרה ודאה לו הג"י. ואר"כ
 כתיב קעשית מעלה. תעשה טו'.
 א"כ למח הדיה לו. אך כי ע"י רטון האדם בלב
 ונשח בלחם. עמד הארץ. מה שא"י לעשות. נשח
 מעלמו. וזה ח"ש ה"ק לאר טו'. קן הוא בכל משה
 חכל איש ישראל. כי חודש און בכה אדם לעשות רטוט
 ית'. רק כפי רטון האדם עמד מעלמו. ומ"ח הגמר
 כה ג"כ ע"י רטון האדם. וזה שר"ח לו לידע מוסך
 ורטוט ית'. וע"י שר"ח לעשות רטוט ית' רק שח'
 למעלה

על תורה ועל מצות המצוות לאביהם שבשמים שלקיינו (ו) ומשקלים במקיימי התורה והמצות כלבונם. עליהם נאמר וזר אביו יקלל ואם לא ירדך נער הייתי גם וקטרו ולא ראיתי כי אם א' למאה כהם עומק בהורה ובמצו'. ואף הדיור פוסח על שתי המעשים פעם יאמר במשפרי החכמה יאמר בלבו וזה הנבלי העליין אשר בעתו נברא האדם, אעלה על במתי עב ארסה למלאים אשר הם מכירים את רבותם ואין להם לא ידיה ולא חפלין לא שוכה (ו) ולא ללב. פעם יזכר את דברי שלמה סוף דגו הכל נשמע וכו' כי זה כל האדם. כי ההשכלי כזה טעה למלאים אבל בני אדם יתחייבו בתורה ובמצו'. אליהם אשמה אצרה מעלה שפרד אני אשר נרשעו בעוונותם הרבים והעוונות חוב המצוות והבטחה זמנים כלם השירו את כבודם ביום מן. והאשמה ועמי הארץ (ח) ספרו טעם וחסדן על קדושת בראשית. ולמשו אלה העינין את עין שלך כשענה על שמעשיו פריהם שחמטו למה הוא דוסה וכו'. וכן רואה כענין מה שכתבתי למעלה

מעין גנים

כי המקורו נחפז לא נקרא עטורה כלל שלם כי חסדו כדעם כדעם לטוב ולהפכו. כן הסנין מלד: (ו) ומתקיים כי נטות בלגם אחת אומן בעצם מתקיימו. ר"ל כנס אומן מתקיים בפרסמ' חלל בלגסם מתקיים שה שטות חסד כי אין זה הכלים: (ו) ולא ללב. מה שטומריי שידמו בזה לתלמידי הכוונה שטומרי' שפעם התעורר הכוונה לא יושלו להגלים רק להפך המתעוררות על ידם ופי שמתעורר כחשכל וכלל אין מן הטורק לו לעשי' כמו התלמידי שזינס פוסים שום עשי' נגסם ועיקר מעלית הסכסס נמשכל ואני אומר הלואי ולמדו דעם מהמלאכים ואלו לא יעזרו לתקורה האטמיות להקור בלם יש חלקי מלא ספולס לא שפענו שיתקור מלאך על זה רק מחייב חמונת אומן בלא ספק מה גם שסם מלאך אינו רואה כדבור והצול' זה לא אי' מקום כדור שכו' אין להם שום ספק וכבר ידעת הדבר האשכ מזר הכול נקרא חכמה ולא החוכה והפחמה היא למעלה מן הכלל והחכמה היא נמי כמד' יט לך ד' חלקי מלאכים סמוי חמלה פס סמך ישראל וכו' כמו המתלמידי סגדים לכבודו י"ס נבמי' ה'

ספר העקרים מאמר ראשון פרק כא

האמונה בשם יחברך ובתורתו היא המביאה את האדם אל ההצלחה הנצחית ואל דבקות הנפש בדבר הרוחני וזה דבר איתם אותו הסינון לפי מה שבאה בו הקבלה הנמשכת כי לעולם לא נמצא לאחר מן הפילוסופים ולא לשום חוקר שיעשי' למעלה הנבואה והוא הרבך הרוח האלהי עם השכל האנושי כמו שנמצא לבעלי התורה שנדבק שכלם בשם דבוק חזק עד שיעיגו מהרבקותם לשנות מבע המציאות לעשות חפצם ורצונם ויחדשו בעולם אותות ומופתיים יותר מאד כנגד מבע המציאות כי נמצא לנביאים גזרו אומר ויקם להם השם ככל היוצא מפייהם חמצא אליהו שהוריד האש למטה הפך מבעו אמר ואם איש אלהים אני תרד אש מן השמים (מלכים ב' א') והיה כן ובקע מי הירדן ואלישע רפא צרעת ועמן והחיה את המת בחייו ואף אחרי מותו וכאלה רבות עמו ועם שאר הנביאים ונמצא גם כן לכל המאמינים שהחסידיים אע"פ שאינם נביאים ישנו המבע בתפלתם או ישנתה בעבורם שהרי חוניה מישאל ועמריה הושלכו לאש ולא נכוו ורבי חנינא בן דוסא ורבי פנחס בן יאיר חרשו בעולם דברים בשנוי מבעו ומנהגו על של עולם זה את כי המאמין בשם יחברך ובתורתו היא למעלה מן הסבט ואינו משועבד למבע המציאות אבל מבע המציאות נכנס ומשועבד אליו והוא יכול לשנותו כפי חפצו ורצונו מה מבחן ומצרף אל היות תורה מאת ה' מן השמים אחרי שהוא יחברך מחסה ומסתור ומסתור ומגן לכל החוסים בו (תהלים י"ח) כלומר כי הראיה להיות תורת השם צרופה ונקיה מכל סני ומכל חסרון ומכל מיני חשד כי הוא יתעלה מן לחוסים בו ורצון ידאיו יעשה זאת שועתם ישמע ומקים דבר עבדו ועבדו ונצח מלאכי יושלים חו היא ראה אל דבקות הנפש אחר המות ברוחניים כי הדבקות בחיים הוראה לדבקות אחר המות ואל זה רמז משה באמרו ואחס הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום (דברים י"ד) ר"ל כי הפילוסוף מאמין דבקות האיש האחד השלם עם הרוחניים אבל לא כל הקהל כאחד ואתם כלכם דבקים בשם עם שהפילוסוף מאמין שזה יהיה אחר המות בלבד בחיים הרוחניים ואתם משיגים הדבקות הזה היום בהיותם בחיים הללו הנשמיים וכל שישן שתשינו אותו אחר המות והביא ראה אל היות הדבקות הזה מושג בחיים מקבלת התפילה שהשם מקבן תפילת המחפילים לפניו לשנות מבע המציאות ספר העקרים מאמר ראשון פרק כא ומנהגו זהו עסמך אל זה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהיו בכל קראנו אליו וכל זה ראה כי האמונה בשם ובתורתו היא הנותנת שלמות בפש ודבקות בעליונים עד שירכע אליו המבע לעשות רצונו לפי שנפשו מתעלה על ידי האמונה במדרגה שהיא למעלה מן הדברים הפכעיים ועל כן ימשול בהם וכעבור זה נשתבת אברהם אבינו ע"ה על האמונה אמר הכתוב והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (בראשית כ"ו) ונמשו משה ואהרן על אשר לא האמינו אמר הכתוב יעו לא האמונה בי להקדישני וגו' (במדבר כ"ו) לכן לא תביאו ונאמר (דברי הימים ב' כ') האמינו בנביאיו והצליחו שירה כי האמונה סבת ההצלחה וכן היא סבת החיים הנצחיים כמאמר חבקוק וצדיק באמונתו יחיה (חבקוק ב') ולא ירצה בזה החיים הנפשיים כי אין הצדיק חי בהם יותר מן הרשע אבל ידמו בזה אל החיים הנצחיים והם חיי הנפש שהצדיקים חיים בהם והם בוטחים בשם יחברך שיעשו אותם אמר הכתוב וחוסה במותו צדיק (משלי י"ד) כלומר שהצדיק יבטח שיעשי' המוב ההוא במותו אבל הרשע במותו תאבד חקותו ואמר הכתוב במות אדם רשע תאבד תקוה וגו' (שם י"א) כי הרשעים לא ישיגו החיים ההם אחר המות ובחיים לא ישיגו שום דבקות ולזה הם כשוכים תמיד כמתים כמו שאמרו רבותינו ז"ל צדיקים אפילו במיתותן קרויין חיים ורשעים אפי' בחייהם קרויין מתים (בבבכות ד' י"ט ע"א) ולזה חמצא האותות והמופתיים נעשים לבעלי האמונה לא לבעלי הידיעה המחקרית להורות כי האמונה היא למעלה מן הידיעה המחקרית ומן הרבכים הפכעיים ולזה יושג על ידה הדבקות האמתית בחייהם ואחר המות כמו שכתבנו ושוה דבר למעלה מן הדברים הפכעיים:

סימנר לי אדם אחד, כי זכה פעם להתגלות אל מן החפץ חיים וציל כדרכו, והיה החי"ח הולך ומדבר בעניני אמונה. לפתע, נזרקה שאלה מפיו של אותו אדם על דברי החי"ח – "מחזיקן יודע הרבי זאת?" נעצר החי"ח והשיב: "אינני יודע מה אתה שואל, הנה עכשיו יום, מהיכן יודע מר כי עוד מעט ויבא לילתו אלא רק מפני שכתוב בתורה בפי נח: יום ולילה לא ישבותו". בל נחשוב כי החפץ חיים היה תמים בדבריו, יהודי בטלן שאיטו מבין כלום, לא ולא! הוא היה האדם הנקח שבעולם, הוא ידע כי האמת הזכה והבהירה אינה אלא זו הכתובה בתורה, החקוקה בחכמה האלוקית. הנה עומדים אנו עתה בשעת לילה, מי יאמר לנו שלמחר יהיה יום? – "המחדש בטובר בכל יום תמיד מעשה בראשית", כאן כתובה התשובה האמיתית. ובהירות חכמת התורה הזו, אשר בעינינו חשים אנו בה היא היה הראיה הגדולה מן השמימה, מעין איתגליא דסיני. אמנם, "איך הקב"ה מקפח שכן כל בריה ובריה", ואפילו לא הגיע אדם למדרגה זו של "ראיה", אלא מקיים את ה"חקרי חיים" מחמת הקבלה של "ישמע" – גם לו שכן טוב בעלמו.

10.

Chasid Yavetz, Pirkei Avos 4:1 and 4:10

פירוש היעב"ץ לאבוח

פרק ד משנה י - הוא היה אומר אל תהי דן יחיד, אמר למעלה החושך, ואם א"א להיות בן כי לא ירצו הבעלי דינים לבוא לידי פשרה ואתה מחוייב לפסוק הדין. על כל פנים כל מי דאפשר לתקוני תקן, ובקש נך חברים ותמצא רפואה למכת שלמות החצים הנוכרים, כי כשיהיו הדיינים רבים לא ידע במל הרין על מי יחרגע, וזול כי איום קרובים כל כך לסנות, ואין ראוי להקרא גם רוח כי לא על שמו יקרא הדין: שאין דן יחיד אלא אחד. לא אמר הקב"ה, כי להודיענו סבת המשנה, שמי שהוא מורכב א"א להפלט מן המעות והפגיאה, אם חפני קצורו בהשגת האמת, ואם מהיותו נוסה בחזונו לאחד מבעלי המענות וכחו עונמצא בשנים המתוכחים זה עם זה ובא אחד אשר לא ראה אותו מימיו וחושק שיתגבר אחד מהם על חבירו, וזה מהיותם קרובים בסבע ואולי לזה היו מתעפפים הדיינים ברין, אבל הקב"ה שהוא פשוט בהחלט, לו נאה לדון יחיד. יתכן כי הדן יחיד ראוי שיקרא גם כוח מטעם שאין דן יחיד אלא אחד. וכתוב (תהלים פס) כי מי בשחק יערוך לה', וגם המכריח את חברו מתולדות הגאווה וכמו שאכתוב עוד:

זרע חבא קודש קמג

שאינו כדאי כו' כמ"ש כ"ז בלר היטב במ"א שתי במשפט עושה לדקה ע"י שאנו שומרים חוקיו, והנה במדרש בגיל שהתחיל בפסוק בני אם חקק אמרי ומלותי תלפון אתך מסויים אני נוהן לכם מרצ עוב כמ"ש (תהלים לא, כ) מה רצ עובך אשר לפני ליראוך וגומר בשביל שאמרו נעשה ונשמע, הפ"י אם חקק אמרי אמורה בג"ל את ה' האמרת וגו' וה' האמירך וגו' ומלותי תלפון אתך מלות שהטעם שלהם לפנות ואין להשיגם רק באמונה וז"ש וידעו הכל שאחס בניו כי יתי מתפאר בנו כג"ל, ועי"ז זוכה למה רצ עובך אשר לפני לפני ג' כתי"ר בג"ל שתי מכתיר אי"ע בבחי' אמונה בג"ל ועל כתי"ר כתיב עמי ישראל [לי]. והכו שמסויים בשביל שאמרו נעשה ונשמע שקבלו עומ"ש בשלימות באמונה גמורה והקדימו נעשה לשמע באמונתם וזכה מתפאר ומכתיר יתי בג"ל:

זהו עיקר החכמה להשיג זה שאין להשיגו יתי בשום חכמה רק באמונה, ואמונה גדולה מחכמה שכל זמן שהוא הולך בחכמה אין יכול לילך רק עד מקום שהשגתו וחכמתו מגעת עם משא"כ כשהולך באמונה מגיע עד מקום גבוה עליון שמכתיר אותו ית"ש. וז"ש והאמין בה' ויהשגה לו לדקה שהשג יתי לדקה וזכות לאשטי"ה על האמונה יותר מחכמה שכי' מאמין מה שהוא משיג משא"כ עתה האמין על מה שלא השיג ואמונים נולד ה' (תהלים לא, כד), זהו ענין חוקים שהן לנו יתי שהוא מלות שאין להם טעם רק באמונה, הגם שכי' במדרשים ובספרים אזהר טעמים עכ"ז ידע שאין זה כל טעמי המלות כיון שהכי' קראו חק שאין להשיג בחכמה כמ"ש (קבלת ז, ג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שרחוקה מחכמה רק באמונה. ולכן כתיב (תהלים קיט, טו) כל מלוותך אמונה שזכו כלל כל המלות, ומ"ק ג' גיה"כ"ם שכל המקיים חוקיו נולד מגיהנס, כי יתי מפאר ומכתיר אי"ע בגחי' אמונה שלנו שגזרה יותר עליונה מבחי' חכמה וכאדם המחוזק אי"ע בגחי' אמונה גורם שיאמר יתי שיהי לו לאלהים כמ"ש (תהלים טט, כז) הוא יקראוני אבני אתה אלי וגור ישועתי. וז"ש את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים שאתה גורם שיאמר הוא יתי שיהי לך לאלהים ועי"ז אחשורחא דלתחא שלך תפעול אחשורחא דלעילא שישלח לך יתי [עזרו מקודש] שחבי מקבל עליון עומ"ש בשלימות, וז"ש וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה שחבי מקבל עליון לשמור חוקיו שהם בלא טעם כלל רק באמונה וזכו בחי' סגולה בלא טעם ולכן כוח יתי משפיע לנו מוחנתי את אשר אחון וגו' אי"ש

הויתנו והשגתנו — יחסיות

הבתנה זו של אין עוד מלבדך היא האמת המוחלטת (האבסולוטית) אבל היא נסתרת ממנו. אף בשכלנו כמעט אי אפשר לתפשה וכל שכן שלא יתכן כלל שתתגלה לפנימיותנו. נמצא לפי זה שכל השגותינו אינן אלא יחסיות (רלטיביות) לבריאה. הן רק אמת בתוך ולגבי הבריאה, לפי מושגינו שגם הם נבראים. אין לנו אלא אמת יחסית בלבד, כל אחד ואחד לפי מדרגתו ומצבו.¹

קשה מאד לאדם להודות לזאת בפנימיות לבבו. נדמה לו שכידו להשיג את האמת באופן מוחלט, ולא ירצה להאמין שאחר כל מאמציו לא תעלה בידו אלא אמת יחסית: אמת המתיחסת למצבו כנברא. אך ורק בהכרה זו יוכל האדם לצאת ממבוכת הגדרים השונים והסתירות המדומות, ותתבסס אמונתו על יסודות מוצקים.

מה ערכה של השגה יחסית? ערכה הוא בזה שיחסית היא לגבינו לפי מצבנו בעולם הזה, עולם הבחירה והעבודה. וע"כ רק זוהי האמת בשבילנו. "אמתה חונן לאדם דעת"; גם כל השגותינו הם בריאה שנבראה עבורנו וחוננות לנו מאת הבורא ית' לצרכי מילוי תפקידנו בעולם הזה — וזהו כל ערכו.

איתא בכתובות (ק"ה): "אמר רבא: מאי טעמא דשוחדא? (רש"י: למה אסור ליטלו, לזכות את הזכאי?) — כיון דקביל ליה שוחדא מיניה, איקרבא ליה דעתיה לגביה, והוי כגופיה, ואין אדם רואה חובה לעצמו". הרי שהשוחד הפוסל את הדיין אינו פועל אלא ע"י שמטה את התענינות הדיין לצד אחד, ואף אם מתכוון לזכות את הזכאי, כבר אינו יכול לראות חובה לזה ששחדו, כי הרצון מעורר עיני שכלו, וכן אז"ל (תנחומא פי' שופטים ח'): "כיון שנותן הדיין את לבו על השוחד, נעשה עיור בדין, ואינו יכול לדון אותו באמת".

הרי לפנינו שהנגיעה לצד אחד מקלקלת את משפט השכל, באופן שאינו מעלה על דעתו סברא המנגדת לנטייתו, ונוכל להבין דבר זה היטב על פי

מה שהקדמנו, שהתענינות היא שמעוררת את המחשבה, וא"כ מובן שלא תעורר סברא המנגדת לה, אלא אדרבא, תעלים אותה.

לא נפלאות היא ולא רחוקה

ב' שאלות חזקות עומדות לפנינו תמיד. נבאר בזה אותן ואת תשובותיהן.

א) מאחר שהשוחד יעור עיני חכמים ואין אדם רואה חובה לעצמו, איך אפשר הוא שנבחין את האמת? הלא בכל דבר שיש לנו התענינות כבר יש לנו נגיעה בא' מן הצדדים? (ע"י מאמר "שורש המוסר") אמנם התשובה, שאין הנגיעה מכסה לגמרי את האמת, כי גם אחרי אשר יפתה היצר את האדם לומר כי גם דרך השקר אמת הוא, מ"מ יודע הוא בעצמו שדרך האמת אמתית יותר, ורק יחשוב את השקר כמו תחליף לאמת.

זהו מחסדי הבורא ב"ה שלא נתן רשות ליצר לכסות את האמת לגמרי, אלא כל אדם יוכל להבחין בלבו באיזה דרך הוא האמת לאמתו, וכמו שהוא בגלות הגוף שנא' בה "לא מאסתים ולא געלתים לכלותם" כן הוא גם בגלות הנפש שאין הכרת האמת כלה לגמרי בתוך גלותו של הס"א.

14.

Rabbi A. Y. Kook, Midot HaRaya, Emunah 33

היא העבודה התדירית של הצדיקים הגדולים איתני העולם, לרומם את האמונה משפלותה, לצרף את סיגיה ולישבה על מכונתה. ובכל עת ועונת, ובכל שעה ורגע, מעלים הם חלקים מיוחדים של אורות האמונה, ומעמידים אותם ברום עולם, מודים אותם מבית-העבדים שלהם ומשחררים אותם מגלותם, ומחדשים את מעשה יציאת מצרים לפדות גוי ואלהיו מל.

לג. האמונה הפנימית היא כל-כך גדולה מן השכל, עד שמי שאינו בעל שכל חתשי באמת מתדמה לו שתא הסך מהשכל.

לד. שורש האמונה הוא להביע בפנימיות הנשמה את גדולת א"ס.